

PROVINCIERAAD VAN ANTWERPEN

Vergadering van 27 september 2018

Verslag van de deputatie

Bevoegd deputatielid: Rik Röttger

Telefoon: 03 240 52 55

Agenda nr. 11/1

Budget 2018. Machtigingskrediet 0390/64900000.
Toegestane subsidies. Subsidies voor Leefmilieuprojecten.
Aanwending krediet. Goedkeuring.

In het budget 2018 werd onder Budgetsleutel 0390/64900000 (Raming 2018140443) - 'Subsidies voor leefmilieuprojecten' een krediet van 626.814 EUR uitgetrokken.

De verdeling van dit krediet dient ter goedkeuring worden voorgelegd aan de provincieraad. Na goedkeuring door uw raad zullen de afzonderlijke projecten aan de deputatie worden voorgelegd voor wat betreft de toekenning en betaling van de subsidie.

Met dit verslag wordt een vijfde reeks projecten voor een bedrag van 103.300 EUR voor het werkjaar 2018 ter goedkeuring voorgelegd.

Projecten in uitvoering van provinciaal beleid:

Voor deze projecten zal een voorschot van 50% in 2018 uitbetaald worden en een saldo (resterende 50%) in 2019.

1. Project 'Grootschalig veenherstel de Nol' 25.000 EUR aan Natuurpunt Beheer

Het Grenspark de Kalmthoutse heide is één van de laatste relictten van het ooit zo uitgestrekte heidelandschap van de Kempen. Dit landschap dat door de mens is ontstaan, is een schatkamer voor de biodiversiteit en trekt jaarlijks vele bezoekers aan. Eén van de meest bijzondere deelgebieden van het Grenspark is de Nol, een voormalig hoogveengebied van 60 ha dat sinds 2009 door Natuurpunt beheerd wordt.

De Nol behoorde in het verleden tot het Schelde-estuarium waarbij klei werd afgezet. Op deze ondoordringbare laag stagneerde water en kon laagveen en later hoogveen ontwikkelen. De eerste vermeldingen van veenontginning dateren van 1372. Kanaaltjes zorgden voor de drainage en het transport van het veen. Op de luchtfoto en het digitaal hoogtemodel zijn de talrijke veenpatronen nog zichtbaar.

Na de Tweede Wereldoorlog intensiveerde het landgebruik en werd er een grondwaterwinning ten noorden van de Nol opgestart. Om de naburige landbouwgronden te ontwateren werd ten noordoosten van het gebied een turfgracht onderhouden. Beide zaken zorgen voor een sterke drainage van het gebied met veenaafbraak tot gevolg waarbij grote hoeveelheden CO₂ vrijkomen. Daarenboven zorgt een sterke daling van het grondwater voor soortenarme heide- en veenvegetaties en een achteruitgang van habitattypische soorten.

De grondwaterwinning is ondertussen sterk afgenomen maar de drainagegracht zorgt nog voor een sterke verdroging van het gebied. Dit is aangetoond met de ecohydrologische studie (Weijters en al, 2017) die in het kader van LIFE Helvex is opgemaakt. Omdat de drainagegracht niet kan gedempt worden vanwege het huidige landbouwgebruik en alle landbouwgronden niet op korte termijn kunnen gekocht worden, wil Natuurpunt het gebied hydrologisch isoleren met een kleischerm.

Op 0 tot 200 cm onder het maaiveld ligt een slecht doorlaatbare kleilaag die het water lateraal naar de drainagegracht leidt. Met een scherm van streekeigen klei kan echter het water vastgehouden worden ten goede van veen- en natuurontwikkeling, waterconserving en CO₂-conserving. Naast deze grootschalige maatregelen voorziet Natuurpunt kleinschalige maatregelen zoals peilgestuurde stuwen, overlopen en kleinschalig plaggen om het waterpeil over de gehele gradiënt zo optimaal mogelijk te sturen zonder bestaande natuurwaarden te verdringen.

Door deze manier van werken verwacht Natuurpunt een behoud en herstel van de veenbasis ten goede van soortenrijke heide- en veenvegetaties met habitattypische soorten zoals Heikikker, Beenbreek en Klapekster. Wie weet verwelkomen we op termijn zelfs de Kraanvogel die als broedvogel aan een opmars bezig is in de West-Europa. Naast de meerwaarde voor natuur zorgt het kleischerm volgens de studie voor een gemiddelde peilverhoging van 40 cm wat zorgt voor behoud van 150.000 m³ water per jaar. Deze peilverhoging zorgt er ook voor dat het huidige veen niet meer oxideert waardoor er jaarlijks 1.200 ton CO₂ niet meer vrijkomt aan de atmosfeer.

Het grootschalig veenherstel in de Nol is opgenomen in het goedgekeurde INTERREG project CANAPE. Dit project loopt van 1 juni 2016 tot 31 december 2021 en heeft als doel veen- en moerasherstel in Denemarken, Duitsland, Nederland, België en het Verenigd Koninkrijk. Naast veenherstel worden in het project ook de mogelijkheden onderzocht voor de commercialisering van veenproducten ter vervanging van niet-duurzame grondstoffen zoals turf, aardolie en hout. Concreet wordt er gedacht aan de productie van papier en isolatiemateriaal uit Pijpenstrootje en plagsel als bodemverbeteraar.

2. Project 'Speelweefsel 2018 – 2019' **10.050 EUR aan Streekvereniging Zuidrand**

Met dit project wil de Streekvereniging Zuidrand 7 groene speelplekjes creëren, één in elke zuidrandgemeente in navolging van de buiten-gewone plekjes die in 2013 en 2014 werden gerealiseerd.

Spelen in een natuurlijk milieu prikkelt de fantasie van kinderen en laat hen zelf op ontdekking gaan en grenzen aftasten. Springen vanaf lage boomstammetjes, evenwicht oefenen door op een balk te wandelen, insecten zoeken onder stenen, over een smal beekje springen zonder er in te vallen,... De mooiste herinneringen uit onze kindertijd zijn vaak die momenten waarop we vrij in de bossen of de natuur konden spelen. De band met de natuur die al spelend groeit, is van groot belang voor het respect dat kinderen later zullen hebben voor het milieu.

Het speelweefselproject kadert binnen de visie die ontwikkeld werd in het strategisch project 'De Zuidrand: open en beleefbaar!'. Het realiseren van groen speelweefsel ondersteunt deze visie doordat gewerkt wordt aan zowel ecologische opwaardering als aan het vergroten van het recreatief aanbod langsheen veilige wegen. Bovendien gaat extra aandacht bij de keuze van de locaties naar links met groene vingers die natuur tot in de kernen brengen. Waar mogelijk vormen de speelweefselplekjes een extra schakel in deze vingers.

3. Project 'Trage Wegen Zuidrand 2018' **17.250 EUR aan Streekvereniging Zuidrand**

Dit project wil verder bouwen aan Trage Wegen in de zeven zuidrandgemeenten Aartselaar, Borsbeek, Edegem, Hove, Lint, Kontich en Mortsel. In het verleden werd

werk gemaakt van de inventarisatie van trage wegen, de opmaak van een uitvoeringsplan, inrichting en onderhoud en werd een visie op open ruimte in de streek ontwikkeld. Het project kadert in de tragewegenactiviteit van de Streekvereniging Zuidrand en het strategisch project "De Zuidrand: open en beleefbaar!".

De focus van het project zal liggen op de realisatie op het terrein van trage wegen en het vergroten van de naamsbekendheid van deze trage wegen binnen de zuidrandgemeenten. Dit doen we door volgende stappen te ondernemen: juridische achtergrond van specifieke wegen opzoeken, overleg met eigenaars en aangelanden omtrent mogelijke ingrepen, plichten en rechten, opmaak inrichtingsconcepten en uitvoeringsplannen, begeleiden van de gemeenten bij de opmaak van bestekken, bij het aanvragen van stedenbouwkundige vergunningen en bij effectieve uitvoering op terrein.

4. Project 'MOS'

6.000 EUR aan Regionaal Landschap Rivierenland

Regionaal Landschap Rivierenland wenst een geëngageerde school, De Ceder in Nijlen, te begeleiden bij de vergroening van de huidige schoolinfrastructuur. Hiervoor werkte de school reeds nauw samen met MOS (duurzame scholen, straffe scholen), die de initiële contacten verzorgden en instonden voor een eerste verkennend gesprek met leerkrachten en directie. Directie, leraren, leerlingen en ouders werden betrokken om mee na te denken over de speelplaats. Sterktes en zwaktes van de huidige speelplaats werden geëvalueerd. Een zoneplan en voorontwerp werd uitgetekend. Aan de hand van die plannen wil het Regionaal Landschap de gewenste groene inrichting realiseren. Dit houdt o.a. in het verwijderen van 200 m² asfalt en het inrichten van 2 heuvels, het planten van bomen en struiken, het inzaaien van bloemenweiders en gazon...

5. Project 'Trage Wegen Onderzoek'

10.000 EUR aan KU Leuven

In het kader van de Streekvereniging Zuidrand van de Provincie Antwerpen wordt het netwerk van trage wegen als hefboom gebruikt om toegang tot open land te herstellen. Het ontstaan van *Landed Commons* in een sterk ruimtelijk en bestuurlijk versnipperde context illustreert dat dit geen herstel van *common land* inhoudt, maar dat het dankzij inclusieve partnerschappen en ander dynamieken gaat om '*re-commoning*'. Onderhandelingen op bovenlokale schaal worden onderbouwd met parallelle lokale onderhandelingen op kleinere schaal met de realisering van stukjes trage weg. In het kader van dit project wordt onderzocht hoe met een proces van stapsgewijze opschaling *re-commoning* van open ruimte in het Landschapspark Zuidrand is bewerkstelligd.

Het planning research lab 2018-2019 (waar thesis- en facultatieve studenten van de 'Master of Urbanism and Strategic Planning'-opleiding aan zullen deelnemen) zal resulteren in een intensieve projectweek met 'European Module Spatial Development Planning'-PhD studenten in de lente van 2019. Deze projectweek richt zich op de toekomst van een netwerk van trage wegen in de Zuidrand van Antwerpen en andere aspecten van *re-commoning* die ermee verband houden. Zowel in het research lab als tijdens de projectweek zal onderzocht worden hoe we de streekvereniging kunnen ondersteunen met specifieke vraagstukken omtrent trage wegen.

Project in uitvoering van de subsidieovereenkomst tussen de Provincie Antwerpen en de Universiteit Antwerpen

Voor dit project zal in totaal een bedrag van 210.000 EUR worden uitbetaald. Het betreft een co-financiering door de dienst Duurzaam Milieu en Natuurbeleid en het Provinciaal Instituut voor Hygiëne. 105.000 EUR zal ingeschreven worden op de

subsidiekredieten onder Budgetsleutel 0390/64900000, waarvan 35.000 EUR in 2018, 2019 en 2020 zal worden uitbetaald.

Sinds september 2016 is er, via het departement Leefmilieu, een tweejarige samenwerking gestart tussen de Provincie Antwerpen en de Universiteit Antwerpen; centrum van huisartsengeneeskunde; faculteit geneeskunde. Deze samenwerking heeft de projectnaam 'Licht op groen' en wordt gesubsidieerd door DMN.

'Licht op groen' heeft tot doel te onderzoeken hoe de nabijheid van natuur/groen een positieve of negatieve rol speelt in het welzijn en de gezondheid van kwetsbare groepen en hun mantelzorgers. Het project omvat:

- Synthese literatuur
- Uitwerken nieuwe onderzoeksmethodieken
- Bevraging stakeholders naar praktische kansen, belemmeringen en belangrijke indicatoren voor gezondheidswinsten
- Plan van aanpak integreren wetenschappelijke inzichten in bestaande opleidingen zorg en geneeskunde

Het project wordt begeleid door een multidisciplinaire en interbestuurlijke klankbordgroep en heeft een eindsymposium op 4 oktober 2018.

Deze samenwerking past binnen de algemene beleidsverkenning die loopt bij DMN over de potenties van ecosysteemdiensten in het faciliteren van provinciale biodiversiteits- en landschapsbeleidsdoelen bij overheden en particulieren.

Vanaf de eerste projectstappen bleek de grote potentie, zowel academisch als naar beleidspraktijk, van onderbouwde kruisbestuivingen tussen biodiversiteit en zorgpraktijk.

De feedback binnen het projectteam en de klankbordgroep leert ook dat het wenselijk is meer tijd te hebben om realistisch te kunnen toewerken naar wetenschappelijk gevalideerde kennis en mogelijk een volwaardig nieuw kenniscentrum rond dit thema in Vlaanderen.

Deze bijkomende tijd zal lopen via de methodiek van een leerstoel 'Zorg & Natuurlijke leefomgeving', waarvan het principe van de oprichting werd goedgekeurd door de deputatie op 15 juni 2017.

De leerstoel zet zich in op onderzoek, onderwijs en dienstverlening met betrekking tot betere afstemming eerstelijnsgezondheidszorgpraktijk & natuurlijke leefomgeving:

- Integratie kennis en praktijk: praktijkgericht onderzoek (actie-onderzoek/implementatie onderzoek) en onderzoekgerichte praktijk (praktijk-evaluatie) die verder bouwt op het project 'Licht op groen'
- Integratie aandacht voor natuur gerelateerde gezondheidswinst & gezondheidsrisico's
- Interprofessioneel: samenwerkingsonderzoek natuur sector – gezondheidssector – andere relevante sectoren; kennisoverdracht naar en door verschillende sectoren

Onderzoek:

- Het onderzoeksluik bouwt voort op inzichten uit huidig project 'Licht op groen'
- Literatuur reviews: globale en specialistische kennis vertalen naar de praktijk
- Praktijk implementatieonderzoek en evaluatie gezondheidseffecten in de praktijk van enkele projecten die kaderen in de provincie Antwerpen
- Opzet kenniscentrum Zorg & Natuurlijke leefomgeving

Onderwijs:

- Opzet gastlessen opleiding gezondheidszorgberoepen

Dienstverlening:

- Ontwikkeling lespakketten/gastlessen praktijk eerstelijnsgezondheidszorg, natuursector, ...
- Opzet (internationale) Summerschool:
 - o In samenspraak met andere gelijkaardige (internationale) initiatieven
 - o In samenwerking met verschillende vormen van expertise (coördinatie door de leerstoel)

Netwerking: lokaal en internationaal (ism Belgisch Biodiversiteitsplatform): European OneHealth/Ecohealth Community of Practice

De samenwerkingsvoorwaarden tussen Provincie Antwerpen en Universiteit Antwerpen m.b.t. de leerstoel 'Zorg & Natuurlijke leefomgeving' werden bekrachtigd in de overeenkomst toegevoegd als bijlage bij dit verslag.

Dit verslag werd door de deputatie goedgekeurd op 6 september 2018.

De provincieraad van Antwerpen,

Op voorstel van de deputatie,

BESLUIT:

Artikel 1:

Goedgekeurd wordt de voorgebrachte verdeling van het krediet 2018, ingeschreven als machtigingskrediet - 'Subsidie voor leefmilieuprojecten'.

Budgetsleutel 0390/64900000 (Raming 2018140443) - 'Subsidies voor leefmilieuprojecten'.

Artikel 2:

Ingestemd wordt met de subsidiëring op naam van de Universiteit Antwerpen van de Leerstoel 'Zorg & Natuurlijk leefomgeving' met ingang van 1 oktober 2018 tot 30 september 2021 met 35.000 EUR in 2018, 2019 en 2020.

Budgetsleutel 0390/64900000 (Raming 2018140443) - 'Subsidies voor leefmilieuprojecten'.